

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Datum: 2021-01-08
Dnr: Ju2020/03215

Rädda Barnens yttrande över kompletterande promemoria till betänkandet En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Rädda Barnen har beretts tillfälle att yttra sig över den kompletterande promemorian till betänkandet En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54). Det är utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter och vår långa och breda erfarenhet av att möta barn, unga och familjer på flykt som vi ger följande synpunkter på utredningens förslag.

Rädda Barnen tillstyrker samtliga av promemorians tilläggsförslag och anser att det är viktiga justeringar för att stärka barnrättsperspektivet i lagstiftningen och uppnå en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Vi vill dessutom se ytterligare ändringar i den här riktningen samt vissa förtydliganden. Promemorian framför i huvudsak tre tilläggsförslag som vi kommenterar i detalj nedan.

Rätten till familjeåterförening och till respekt för privat- och familjeliv återfinns i bl.a. barnkonventionen (artikel 9 och 10), Europakonventionen (artikel 8) och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (artikel 7). Promemorian föreslår att utöka möjligheten till uppehållstillstånd på grund av anknytning genom att även inkludera utlänningar som har för avsikt att ingå äktenskap eller inleda ett samboförhållande med en person som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om förhållandet har etablerats redan i hemlandet (s.k. snabba anknytningar). Rädda Barnen välkomnar denna utvidgning av rätten till familjeåterförening. Vi anser dessutom att även de familjer som bildats t.ex. i transitsituationer bör omfattas. Detta skulle innebära samstämmighet med Europeiska kommissionens nya förslag till migrations- och asylpakt, där även familjer som bildats i transit ska hållas samman i så kallade Dublin-ärenden.

Det föreslås vidare en justerad tidpunkt för beräkningen av tremånadersfristen när det gäller undantag från försörjningskravet vid anhörginvandring för kvotflyktingar. Rädda Barnen tillstyrker även denna justering eftersom kvotflyktingar enligt migrationskommitténs förslag riskerar att få sämre möjlighet till att återförenas med sin familj än personer som beviljas uppehållstillstånd på plats i Sverige. Såsom nämns i promemorian kan den av migrationskommittén föreslagna tremånadersfristen för att undantas från försörjningskravet hinna löpa ut innan kvotflyktingen överförs till Sverige om en överföring till Sverige drar ut på tiden. En administrativ fördröjning ska inte ligga den enskilde flyktingen till last och försämra möjligheterna till familjeåterförening. Coronapandemin har inneburit ytterligare svårigheter att klara dessa tidsgränser. Rädda Barnen ser därför denna justering som viktig och nödvändig.

Promemorian föreslår också ändringar i den av migrationskommittén föreslagna bestämmelsen om uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter, så att barn och vissa vuxna ska kunna beviljas uppehållstillstånd om omständigheterna är särskilt ömmande. Detta är något som Rädda Barnen varmt välkomnar och något som vi anser nödvändigt ur ett barnrättsperspektiv. Andelen som beviljas uppehållstillstånd på grund av ömmande omständigheter har generellt sett varit låg, men

en tydlig majoritet har varit barn. Även om det är en liten grupp som beviljas uppehållstillstånd på denna grund spelar den således en viktig roll ur ett barnrättsperspektiv.¹

Innan 2014 formulerades denna grund i Utlänningslagens 5 kap. 6 § på samma sätt som migrationskommittén nu föreslår i sitt betänkande. Det vill säga att en vuxen person ska ha en möjlighet att få uppehållstillstånd om det föreligger synnerligen ömmande omständigheter medan ett barn ska ha möjlighet att beviljas uppehållstillstånd även om de omständigheter som kommer fram inte har samma "allvar och tyngd".

Då det visat sig att många barn i svåra situationer föll utanför paragrafens tillämpningsområde valde regeringen 2014 att genom en lagändring utvidga skrivelsen om ömmande omständigheter för att fler barn skulle kunna omfattas. Ändringen innebar att i stället för den något vaga formuleringen att det för barn inte krävs att omständigheterna har samma "allvar och tyngd" infördes en skrivning som innebar en möjlighet till uppehållstillstånd för barn om det föreligger "särskilt ömmande omständigheter". Syftet med justeringen var att skrivelsen skulle omfatta fler barn i svåra situationer som tidigare nekats uppehållstillstånd trots väldigt ömmande skäl.

I prop. 2013/14:216, som föregick ändringen till särskilt ömmande omständigheter för barn 2014, uttrycker lagstiftaren ett tydligt behov av denna ändring och lyfter att: "Bestämmelserna om synnerligen ömmande omständigheter och uppehållstillstånd vid verkställighetshinder behöver ändå justeras för att förtydliga och säkerställa att barnets bästa beaktas. Behovet av en justering beror på att det har förekommit fall där barn med särskilt ömmande omständigheter i svåra situationer har fallit utanför bestämmelsernas tillämpningsområde. En justering av de nuvarande bestämmelserna behövs således för att ytterligare lyfta fram barnrättsperspektivet och betona att en annan bedömning ska göras när det gäller barn".

FN:s barnkonvention om barnets rättigheter gäller sedan den 1 januari 2020 som lag i Sverige. Som regeringen framhöll i prop. 2017/18:186, "Inkorporeringen av FN:s konvention om barnets rättigheter", bör den därmed ges större betydelse i lagstiftningsprocessen och även påverka utformningen av ny lagstiftning mer direkt än hittills. Att återinföra särskilt ömmande omständigheter för barn bör ses som det mest rimliga alternativet i ljuset av detta. Om man eftersträvar ett hållbart och rättssäkert system bör det finnas en möjlighet för myndigheter att inte tvingas fatta inhumana och orimliga beslut som även kan vara svåra att verkställa och som dessutom skadar människors tilltro till rättssystemet. En återgång till särskilt ömmande omständigheter för barn skulle utgöra en sådan möjlighet. Att barnkonventionen är svensk lag kräver att Sverige ska säkerställa att principen om barnets bästa tydliggörs och respekteras, i såväl lagstiftning som praxis.

Det finns flera barn i utsatthet som skulle gynnas av en återgång till särskilt ömmande omständigheter, exempelvis barn utsatta för våld i familjen. Rädda Barnen önskar i det hänseendet ett förtydligande om att möjligheten som nämns i promemorian att bestämmelsen om särskilt ömmande omständigheter kan vara tillämplig efter brutna anknytningar pga våldsutsatthet även bör omfatta barn som levt i våldet. Genom kriminaliseringen av att tvinga barn bevittna våld har barnet erkänts som eget subjekt. Med tanke på de svåra konsekvenserna för barn som levt i våld och deras långtgående stödbehov är det i många fall inhumant med utvisning.

Vidare tillstyrker Rädda Barnen promemorians förslag att även inkludera en möjlighet för vissa vuxna att beviljas uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter. Vi ser dock att förslaget behöver utvecklas och preciseras ytterligare för att tydliggöra vem som kan komma att omfattas. Detta för att främja en rättssäker tillämpning.

¹ Enligt Migrationsverkets statistik har antalet som beviljats uppehållstillstånd på grund av ömmande omständigheter legat mellan minst 439 och maximalt 2135 personer per år under de senaste 10 åren.

Promemorian lyfter några exempel på personer som skulle kunna omfattas. Det kan till exempel handla om en person som kom till Sverige som ensamkommande barn, beviljades uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl som barn och där skyddsbehovet sedan upphört i och med att personen fyller 18 år. Ett annat exempel rör personer som kommit till Sverige på anknytning men där förhållandet upphört på grund av att personen utsatts för våld eller annan allvarlig kränkning. Migrationskommittén har i det hänseendet föreslagit en möjlighet till fortsatt tidsbegränsat uppehållstillstånd men, såsom promemorian framhåller, är det dock oklart vad som ska gälla när det tidsbegränsade uppehållstillståndet löper ut. Rädda Barnen delar regeringens bedömning att det i de fall där personer har vistats en längre tid i Sverige med tidsbegränsat uppehållstillstånd och under den tiden rotat sig i landet ska finnas en möjlighet till uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter. Vi vill även påpeka att det kan finnas situationer där individer har haft svårigheter att skapa en stark anknytning till landet till exempel på grund av ett förtryckande förhållande som begränsat individens möjlighet till etablering. Även denna omständighet bör beaktas vid helhetsbedömningen.

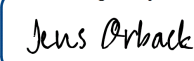
Vidare framhåller promemorian att särskilt ömmande omständigheter även kan gälla personer som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd på andra grunder än skyddsbehov. I detta hänseende ser Rädda Barnen särskilt vikten av ett förtydligande om att personer som beviljats uppehållstillstånd för studier på till exempel gymnasial nivå även ska omfattas av den nya skrivelsen. Förtydligandet skulle överensstämma med regeringens bedömning att även beakta anknytning till Sverige som utlänningen har fått genom studier, och ge tydligare vägledning till rättstillämparen. Rädda Barnen vill i sammanhanget särskilt understryka situationen för de ungdomar som kom till Sverige som ensamkommande barn, och som integrerats i Sverige under många år och onekligen ofta har en stark anknytning till Sverige. Vi ser också en anledning att inkludera personer som inte har kunnat utvisas till sitt hemland på grund av praktiska verkställighetshinder men som trots detta levt i Sverige under många år med ytterst begränsade möjligheter att legalisera sin vistelse.

Slutligen vill Rädda Barnen framhålla vikten av att barnfamiljer med avslagsbeslut som befunnit sig i Sverige under många år då tvångsutvisningar inte har kunnat genomföras inkluderas i den personkrets som ska omfattas av möjligheten till uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter. Ett tusental personer i barnhushåll med öppna återvändandeärenden befinner sig enligt Migrationsverket i Sverige utan möjlighet att få uppehållstillstånd. Detta trots att de levt många år i Sverige och trots att vissa av dessa barn är födda här och levt hela sina liv i Sverige. Rädda Barnen möter många av dessa barnfamiljer som har flytt från några av världens farligaste länder och som idag lever i en oerhört svår och osäker limbosituation. Ett flertal familjer har till och med valt att lämna Sverige för att söka asyl i andra europeiska länder. Rädda Barnen anser därför att principen om barnets bästa måste få större genomslag i lagstiftningen och att regeringen även ämnar ge dessa barnfamiljer en möjlighet till uppehållstillstånd på grund av till exempel särskilt ömmande omständigheter eller verkställighetshinder.

”Jag har varit i Sverige i 5 år, jag har gått i skolan, lärt mig flytande svenska. Jag tänker som en svensk 11-åring och jag tycker om samma saker som ett svenskt barn. Jag kan inte åka tillbaka [...]. Finns det inte en lag för barn? Varför gäller den inte för mig?”

Flicka i familj som Rädda Barnen mött genom sin verksamhet

Stockholm den 8 januari 2021

DocuSigned by:

 EBC06D07053045C...

Jens Orback
 Ordförande

DocuSigned by:

 14EB78AD551648B...

Sofia Rasmussen
 Policyrådgivare

